

nici nu își lasă vreun moment *istoria asumată* să cadă într-un partizanat ieftin. „Asumarea este prin excelență un exercițiu critic” (p. xvi), ne spune preambulul cărții.

Darie Cristea

Werner Rösener

Țăranii în istoria Europei, Iași,
Editura Polirom, 2003, 240 p.

Cartea își propune o perspectivă istorică asupra evoluției societății țărănești din Europa și America, punându-se un accent deosebit pe importanța înțelegerii modului în care s-au constituit structurile țărănimii europene. Lucrarea debutează cu o analiză comparativă a situației țăranilor din Europa și America, evidențiindu-se elementele care diferențiază cele două societăți. Din perspectiva autorului, comunitățile țărănești americane sunt puternic specializate și mecanizate, spre deosebire de cele de tip european, care sunt profund ancorate în tradiție. Identificarea momentului în care apare efectiv țăranul în istoria Europei este o altă problemă ce se pune în discuție. În acest sens, autorul se referă la ivirea unei categorii sociale distincte, cu nevoi sociale și economice specifice. Localizarea acestui moment este începutul secolului al XI-lea. Perioada de constituire a țărănimii europene este Evul Mediu. În continuarea lucrării, autorul încearcă o definire a sistemului feudal, ținând cont de diferențele care există între cel de tip estic și cel de tip vestic. Cel vestic „a crescut din două rădăcini: din organizarea agrară romană, puternic marcată de proprietatea funciară, și din organizarea agrară germanică, caracterizată mai mult de raporturi de dominație personală” (p. 45). În această situație, în condițiile existenței mai multor tipuri de sisteme feudale, fiecare constituindu-se pe baze regionale diferite, se pune întrebarea dacă se

mai poate vorbi despre o țărănime europeană unitară. Din perspectiva autorului, putem admite existența unei astfel de structuri, obștea sătească fiind cea care creează această unitate, diferențele rezultând din dezvoltarea inegală a regiunilor. Multe zone se aflau în jurul anilor 1000 într-un stadiu înapoiat de dezvoltare – de exemplu, Europa de Est și multe regiuni din America de Nord. Un alt factor care a determinat această dezvoltare inegală este legat de accesul țăranilor la piață. În acest sens, ne confruntăm cu două probleme. Pe de o parte, gospodăriile trebuiau să depășească regimul autarhic, urmărind obținerea unui surplus productiv necesar valorificării pe piață. În al doilea rând, în condițiile existenței acestuia, apare necesitatea existenței unei piețe de desfacere. În următoarea parte a studiului, autorul susține că, în pofida existenței unei unități a țărănimii europene, există o linie de separație aproximativă, aceasta fiind reprezentată de Elba. „Europa de Est era caracterizată de un feudalism moșieresc, iar în zonele vest-europene predomina feudalitatea de tip occidental. Moșierimea a fost în Europa de Est atât produsul, cât și elementul care a adâncit relativa înapoiere.” (p. 141) De asemenea, această tipologie a zonelor agrare europene mai are în componență și zona scandinavă și regiunea mediteraneană. Zona scandinavă este considerată de autor mai dezvoltată din punct de vedere economic datorită zootehniei, dar și relațiilor de piață mai intense decât în depresiune. Datorită unui număr ridicat de vite, se puteau genera îngrășăminte necesare regenerării mai ușoare a solului, ceea ce determina o restrângere treptată a pârluagelor.

Diferențele regionale se adâncesc la începutul epocii moderne. Obștile țărănești erau considerate de către statul absolutist o instituție retrogradă, un element care inhibă evoluția acestor structuri. Au existat situații în care dreptul cutumiar a fost consolidat

prin lege, el menținându-și în continuare competența.

În această evoluție, autorul invocă alte două momente semnificative care au deschis drumul modernizării: reformele agrare și eliberarea țăranilor în 1770 și 1870. O dată cu eliberarea țăranilor, se desăvârșește perioada feudală împărțită pe clase. O nouă epocă se deschide în istoria țărănimii, o etapă dominată de alte norme și valori. Ce impact a avut o societate în curs de industrializare asupra acestor structuri, care, în esență, se revendică de la alte sisteme valorice, desincronizate în raport cu cele de tip capitalist, bazate pe principiile rentabilității și profitului? Aceasta este și întrebarea la care autorul încearcă să răspundă pe parcursul cărții.

Chiar dacă modernizarea atrage după sine o serie de efecte care bulversează existența unei ponderi semnificative a populației, autorul face referire la apariția unor elemente moderne care au determinat o îmbunătățire semnificativă a nivelului de trai corelată cu creșterea demografică. De exemplu, diversificarea alimentației, mecanizarea agriculturii după al doilea război mondial, îmbunătățirea mijloacelor de revitalizarea a solului etc.

În ultima parte a cărții este tratat aspectul colectivizării și al crizelor apărute în Europa de Est. Acestea se datorau și faptului că eliberarea țăranilor în această parte a Europei s-a realizat mult mai târziu decât în partea vestică. Aservirea țăranilor în Europa de Est a reprezentat un factor inhibitor al modernizării, nefiind considerat singurul, izolat, ci în corelație cu alții.

Monica Șișeștean

Robert Atkinson

The Life Story Interview,
Qualitative Research Methods,
vol. 44, Thousand Oaks –
California, Londra, New Delhi,
Sage Publications, 1998, 95 p.

Prin conținut și expresie narativă, povestea vieții îi interesează în egală măsură pe istorici, antropologi, sociologi și psihologi. Această relevanță pluridisciplinară are ca temei caracterul vernacular al „istoriilor” de viață, așadar nota lor autobiografică, geneza și circulația lor interpersonală „imediată”, la nivelul „simțului comun” originar. Cum putem culege o istorie biografică, ce sens putem atribui acesteia ca „document” cultural și cum am putea-o analiza și interpreta – la toate aceste întrebări cartea lui Robert Atkinson (profesor la University of Southern Maine) oferă răspunsuri de un real folos metodologic pentru cercetarea socioculturală de tip calitativ.

Înțelegând, întâi de toate, ca „formă fundamentală de comunicare umană”, istoria de viață apare (din perspectiva cercetătorului) drept „ceea ce o persoană alege să spună sau să amintească despre sine, să le comunice celorlalți pe cât posibil și complet, despre viața sa, de obicei printr-un interviu”. În fapt, povestea vieții primește prin interviu marca unei „autobiografii asistate”, situație ce configurează rolul de „moașă” (p. 38) sau de ghid al celui ce interviuează, în raport cu profunzimea și coerența mărturiei biografice. Cu atât mai mult, atunci, transpare pentru cercetător însemnătatea etică a „istorisirii” vieții, faptul că o asemenea narațiune este un „dar” (p. 34), implicând responsabilitatea celui ce-l primește, din moment ce povestitorul este „proprietarul” propriei biografii, care, o dată arhivată, are valoarea unui „depozit bancar”.